

Sosiaalisen puolustaja talouden ja tekniikan keskellä

Kaakkois-Suomi on perinteistä suurteollisuuden aluetta, jolla yliopisto-opetus keskittyy tekniikkaan ja liiketalouteen. Tällaisessa ympäristössä sosiaalialan osaamiskeskuksen pitää olla myös sosiaalipoliittinen vaikuttaja, sanoo Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Socomin toimitusjohtaja Tarja Myllärinen.

Entisen Kymenläänin kunnat halusivat ehdottomasti oman osaamiskeskuksensa, vaikka alue on melko pieni eikä siellä yhteiskuntatieteiden yliopistopetusta. Myös entinen opistoasteen ja nykyinen ammattikorkeakoulutus on alueella uutta.

Socomia lähti luomaan idea-rikas ja monipuolisesti koulutettu **Veli-Pekka Ryttyläinen**. Työ jäi kesken, kun hän kuoli vaikeaan sairauteen loppuvuodesta 2002. Hänen jälkeensä kehitysjohtaja **Anita Sipilä** luotsasi muutoutumassa olevaa Socomia. Tarja Myllärinen aloitti toimitusjohtajana alkuvuodesta 2003. Nyt hänestä tuntu, että toiminta on vakiintumassa:

”Meitä kutsutaan moniin asioihin mukaan, teemme yhteistyötä muun muassa aluekeskusten ja maakuntaliittojen kanssa. Socomilla on myös yhteistyösopimus Kuopion yliopiston kanssa, jonka avulla on päästy alkuun alan tutkimuksen ja koulutuksen tuomisessa alueelle.”

”Osaamiskeskusväen pitää mennä mukaan kaikkiin pöytiin, joihin kutsutaan. Joskus on myös tarjouduttava sellaisiin pöytiin, joihin osaamiskeskusta ei vielä osata kutsua.”

Sosiaalipoliittinen vaikuttaminen alkaa jo näkyä: Socom tekee Etelä-Karjalan hyvinvointistrategiaa ja se on laatimassa maakuntaohjelmaa sekä elinkeino- ja tutkimusstrate-

gioita niin Etelä-Karjalassa kuin Kymenlaaksossakin.

”Etelä-Karjalan elinkeinostrategiassa vuonna 2002 ei mainittu lainkaan hyvinvointitai henkilökohtaisia palveluja. Viime vuonna olimme jo maakuntapäivässä puhumassa sosiaali- ja terveystalouden yrittäjyydestä yhdessä terveystalouden ja sosiaalialan yrittäjien edustajan kanssa. Nyt meidät on luvattu ottaa mukaan siihen pöytään, jossa strategiaa päivitetään”, Myllärinen kertoo.

”Pieni merkki sosiaalisten kysymysten noususta esiin on myös se, että jopa kaupunkien ja kuntien johto on alkanut puhua lastensuojelun kehittämisen tarpeesta.”

Monenlaisia rooleja ja vähän rahaa

Osaamiskeskuksella on monenlaisia haasteita: ”Toiminnan pitää vastata kaiken kokoisten kuntien tarpeisiin. Kuntia kannustetaan yhteistyöhön niin, ettei kukaan heittäydy vain toisen varaan. Jos tekee seudullista yhteistyötä, pitää kehittää myös omaa toimintaansa ja osallistua kehittämistyön kustannuksiin”, Myllärinen painottaa.

Osaamiskeskukselta odotetaan konkreettista tukea käytännön työntekijöille työn sisällön kehittämisessä. Toisaalta sen pitää tukea palvelurakenteiden muuttamista seudullisiksi.

”Työ on tasapainoilua erilaisten odotusten välillä. Hankkeet kehittävät työn sisältöä ja

menetelmiä ja tukevat käytännön työntekijöitä. Rakenteellisiin ratkaisuihin ei laajassa mittassa vielä ole päädytty, mutta ne ovat tulossa.”

Esimerkki käytännön työntekijöitä hyödyttävästä hankkeesta on lastensuojelun ja perhetyön osaamisklinikka Kotkassa. Se on lisännyt lastensuojelun osaamista hankekunnissa Kotkassa, Haminassa, Miehikkälässä, Pyhtäällä ja Virolahdella. Niissä sosiaalityöntekijät eivät enää ole ilmaisseet suurta lastensuojelun koulutustarvetta. Ero on suuri verrattuna esimerkiksi Etelä-Karjalaan, jossa koulutusta kaivataan kipeästi.

Sosiaalialan kehittämishanke hallitsee tällä erää Socomin työtä. Se on järkevää, koska hanke pyrkii laaja-alaisesti parantamaan sosiaalialan perustusta. Se myös legitimoii osaamiskeskusten toimintaa.

Myllärinen painottaa kuitenkin, etteivät keskuksat ole vain kehittämishankkeen toimeenpanijoita tai sosiaali- ja terveystalouden ministeriön etäispäätteitä. ”Olemme ensisijaisesti alueellinen toimija, joka työskentelee alueen omista lähtökohdista.”

Socomin alue on pieni ja sen väkiluku vähenee. Tämän vuoksi myös sen muutenkin niukka perusrahoitus kutistuu.

”Monien tehtävien hoitamiseen tarvittaisiin lisää rahaa. Perusrahoituksen kasvattaminen tuottaisi pitkällä aikavälillä paremman tuloksen kuin hanke-rahituksen perässä juokseminen.”

Osaamisklinikoista kehittämisyksiköitä

Socomin alueelle on perustettu eri alojen osaamisklinikoita jo ennen osaamiskeskusta. Vanhustyön osaamisklinikka aloitti Kuusankoskella vuonna 2001, lastensuojelun ja perhetyön klinikka Kotkassa 2003 sekä varhaiskasvatuksen osaamisklinikka Imatralla 2004. Ne palvelevat omalla sarallaan kuntien ja seutukuntien työn kehittämistä.

Klinikoita suunniteltiin alusta alkaen siltä pohjalta, että rahoitus tulisi erityisvaltionosuuksena. Ne jäivät kuitenkin hanke-rahituksen varaan.

Seudullisina pilottihankkeina toimivat osaamisklinikat ovat osoittaneet, että tämä kehittämis- ja tutkimustyön malli on Kaakkois-Suomessa toimiva ja kuntien hyväksymä. Toiminnan tavoitteet ja toimintamuodot ovat samantyyppisiä kuin ne, joihin sosiaalialan kehittämishankkeen painopisteenä olevilla kehittämisyksiköillä pyritään. Niiden on tarkoitus kehittää omaa toimialaansa, kouluttaa henkilöstöä ja lisätä sen ammatillista osaamista sekä arvioida uusia toimintatapoja. Kaakkois-Suomessa toivotaankin, että hyvin alkanut osaamisklinikatoiminta saisi jatkoa kehittämisyksikkörahoituksen avulla. Tavoitteena on saada alueelle varhaiskasvatuksen, lastensuojelun, aikuissosiaalityön, vammaistyön sekä vanhustyön kehittämisyksiköt.

Jo toimivista osaamisklini-

koista on tullut sateenvarjoja oman alansa hankkeille ja toimintaa kehitetään edelleen. Myllärinen korostaa, että hankkeiden yhteistyö on tärkeää, koska resurssit ovat pieniä.

”Kun hanketyöntekijät lyövätkin viisaat päänsä yhteen, syntyy voimaa ja viisautta, jota ei syntyisi yksin työskennellessä. Hankkeiden koordinoiminen keskeinen kehittämisyksiköihin tulee helpottamaan myös valtakunnallista yhteistyötä samansisältöisten hankkeiden kesken.”

Rahoitus huolestuttaa

Kuntien rahoitusosuus kehittämissyksiköille on 0,1 euroa asukasta kohden. Myllärinen on ilahtunut siitä, että lähes kaikki kunnat ovat sitoutuneet yksiköiden kuntarahoitukseen.

”Iahduttavaa on myös se, että monessa kunnassa tämä rahoitus tulee kunnan yleisistä kehittämisrahoista. Näin se ei ole pois sosiaalitoimen resurssista. Tämä on viesti siitä, että sosiaalialan kehittäminen aletaan nähdä osana kunnan muuta kehittämistyötä, yhtä tärkeänä kuin esimerkiksi elinkeinoelämän kehittäminen.”

”Kunnissa on selvästi tarvetta pitkäjänteiseen palvelujen sisällön ja palvelurakenteen kehittämiseen sekä hankeviidakon koordinointiin. Kehittämissyksiköitä suunniteltaessa on nousut voimakkaasti esiin myös tarve järjestää suunnitelmallisesti etenevää täydennyskoulutusta.”

Mylläristä huolestuttaa kehittämissyksiköiden rahoitus sosiaalihankeeseen päätyttyä: ”Jos ajatellaan, että kuntien pitäisi sen jälkeen kokonaan rahoittaa toiminta, yksiköille jää kovin lyhyt aika osoittaa hyödyllisyytensä.”

Yhteistyötä ei synny pikavauhtia

Myllärinen korostaa, että kuntien yhteistyön ja seudullisen palvelurakenteen syntyminen vaatii poliittista päätöksentekoa. Se on pitkä ja kivinen tie:

”Kuntien tulee ensin saavuttaa yksimielisyyttä seutukunnan kehittämisen suunnasta. Tämän jälkeen voidaan luoda vaikka minkälaista yhteistyötä.”

”Esimerkiksi kuntien palo- ja pelastustoimien yhdistymiset

ovat olleet vaikeita ja ne ovat läsnä kuntien kustannuksina. Tämä saattaa haitata myös sosiaalialan seutuyhteistyön tiivistymistä: jos miltä tahansa sektorilta kuuluu, että seutuyhteistyö lisää kustannuksia, se herättää päättäjien epäluulon. Seutuyhteistyön pitäisi ensisijaisesti taata se, että kaikki kansalliset saisivat yhdenvertaisesti laadukkaita palveluita. Kustannusten kurissa pysyminen on haaste, joka tulee ottaa vakavasti

ja johon tulee pyrkiä.”

”Ministeriössä ei ehkä nähdä tätä seutuyhteistyön hitautta ja sen hankaluuksia. Voi olla, että sosiaalialan kehittämishanke loppuu kesken siinä vaiheessa, kun kunnat vasta alkavat oivaltaa yhteistyön merkityksen ja päästä toteuttamaan sitä.”

Ammattilaisten imu päällä koko ajan

Kaakkois-Suomessa sosiaalialan henkilöstötilanne on hankala.

Socomin toimintaa helpottaa se, että alueella on vähän kuntia – olemme kaikille ainakin moikka-tuttuja, sanovat Socomin Lappeenrannan toimipisteessä työskentelevät kehittämissuunnittelija Jenni Haapanen (vas.), Tarja Myllärinen, tutkija Arja Hakalisto ja toimistosiihteri Tuija Kiljunen.

Socom tavoittaa kaikki kunnat

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Socom Oy:n toimialueena ovat Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat. Etelä-Karjalassa on 130 000 ja Kymenlaaksonsa 185 000 asukasta. Alueen kunnista suurin on Lappeenranta, jossa on 58 000 asukasta. Maakunnat kuuluivat aikanaan Kymen läänin ja niillä on tiiviit yhteistyösuhteet jo tuolta ajalta.

Socomin osakkaina ovat kaikki alueen 24 kuntaa ja Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä (Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu) ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Socomin hallituksessa on yhdeksän jäsentä. Sen puheenjohtaja on vakuutuspiirin johtaja **Ilpo Hakula**. Hallituksen tukena toimii neuvottelukunta.

Socomia johtaa toimitusjohtaja **Tarja Myllärinen**. Valtion perusrahoituksella on palkattu Kouvolassa työskentelevä kehitysjohtaja **Anita Sipilä** sekä toimistosiihteri. Muut 13 työntekijää on palkattu projektirahoituksella. Osa heistä on osa-aikaisia.

Socomilaisia hanketyöntekijöitä on joka puolella Etelä-Karjalaa ja Kymenlaaksoa: Kotkassa, Kouvolassa, Kuusankoskella, Lappeenrannassa, Imatralla ja Parikkalassa. Toimipisteet sijaitsevat Lappeenrannassa ja Kouvolassa.

Socom verkossa www.socom.fi

Sosiaalityöntekijöiden viroista kolmannelta hoitaa epäpätevä vironhaltija.

Alueella on käynnissä Kaakkois-Suomen sosiaalityön maisterikoulutusohjelma, jonka tuloksena valmistuu 32 sosiaalityön maisteria. Koulutus toteutetaan Kuopion yliopiston tutkintovaatimusten mukaan.

”Tulossa olevilla graduilla on kiinteä yhteys sosiaalialan työhön, sillä kaikki opiskelijat ovat mukana työelämässä. Graduilta on suuri merkitys alueella, jolla ei ole yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen perinteitä ja sosiaalityön maistereitakin on harvassa”, Myllärinen sanoo.

Hän kuitenkin pelkää, että jos sosiaalityöntekijöiden työolot ja palkka eivät parane, maisterit imetään muihin tehtäviin ja pois maakunnasta. Projektit vetävät kunnista työntekijöitä eivätkä uudet maisterit edes riitä paikkaamaan eläköityvien työntekijöiden jättämää aukkoa.

Osaamiskeskuksen yksi tavoite on tarjota kuntien työntekijöille mahdollisuus tulla keskuksen joksikin aikaa kehittämään työtään ja parantamaan osaamistaan. Myllärinen näkee tässä kuitenkin pulmia:

”Voimmeko viedä parhaat työntekijät kunnista? Minusta kestävämpää kehitystä on se, että houkuttelemme muualta Suomesta projekteihin ammattilaisia, jotka yritämme myös pitää täällä. Kun hanke päättyy, yritämme aina saada osaajan jäämään alueelle.”

Kaakkois-Suomessa on haivattu hyväksi ottaa hanketyöntekijät Socomin palkkalistoille. Kun he ovat socomilaisia, kuntarajat eivät niin helposti hankaloita yhteistyötä kuin jos he olisivat kukin hankkeen hallinnonjohtajan työntekijöitä. Projektityöntekijöiden yhteisö antaa myös voimia kehittämistyöhön. Socomiin palkkaaminen helpottaa lisäksi rekrytointia; pieni kunta työnantajana ei useinkaan houkuttele työnhakijoita, mutta jos työnantajana on innovatiivinen osaamiskeskus, työstä kiinnostuu useampi.

Erja Saarinen